

Mire jó a kriminológia?

A társadalomtudományok többségénél nem merül fel olyan közvetlen és direkt módon a hasznosság és a felhasználhatóság kérdése, mint a kriminológiánál. A bűnözés mindannyiunk életének része (legalább a médiákon keresztül), ezért az azzal foglalkozó tudomány is szembe kell hogy nézzen a szakma mellett a köz véleményével és elvárásaival is. A tanulmány a témájában, módszereiben és eredményeiben is egyedi és önállóságát bizonyító kriminológia alapkérdéseit járja körül.

Köztudott, hogy a kriminológia a bűnözés megnyilvánulásai, okaival és feltételeivel foglalkozó tudomány. Aligha szorul magyarázatra, hogy ezek a kérdések ősidők óta érdeklik az emberiséget. A törvények vagy az isteni parancsok megszegése minden kultúrában magyarázatot igényel.

Ebből a szempontból tehát teljesen természetesnek kell tekinteni, hogy a vallási tanoktól elszakadó, ténykutatásokra építkező tudományok körében fontos előzmények után a XIX. század végén kibontakozott a kriminalitás sokoldalú, rendszeres kutatása. A némi szkepszist tükröző címbeli kérdés nyilvánvalóan arra irányul inkább, hogy tudott-e ez a diszciplína érdemi segítséget nyújtani a társadalmat fenyegető súlyos veszélyek leküzdésében. Vörösmarty után szabadon: ment-e a kriminológia által a világ elébb?

Nem tagadható, hogy a múlt század végére az egész világon ijesztő méreteket öltött a kriminalitás. A tudomány képviselői lázasan keresték a megfelelő válaszleléseket anélkül, hogy a legalapvetőbb kérdésekben meg tudtak volna állapodni. Az ezredforduló előtti évekre azután a bűnözéstől rendkívül erősen fertőzött egyes országokban – így az Amerikai Egyesült Államokban – fordulat következett be: a statisztika határozott csökkenést mutatott. Erre ugyanúgy nem született általánosan elfogadott magyarázat, mint korábban a növekedésre.¹ Mi végre tehát a nagy nekibuzdulás, miért kell súlyos milliárdokat költeni (noha Magyarországon nem kényeztetik a kriminológusokat)

¹ Anderson, D. C.: The mystery of the falling crime rate. The American Prospect, no. 32., 1997, 49–55. o.; Levitt, S. D.: Understanding Why Crime Fell in the 1990s: Four Factors that Explain the Decline and Six that Do Not. Journal of Economic Perspectives, vol. 18., no 1., 2004, 163–190. o.

olyan kutatásokra, amelyek semmiféle eredménnyel nem kecsegtetnek? Mi az oka annak, hogy a bűnözés vizsgálatában még a kiindulási pontokban sincs egyetértés, a lényegi problémákra (mi a bűnözés, mi idézi elő, hogyan csökkenthető) gyakorlatilag csak a „nem tudjuk” válasza adható?

Sovány vigasz, de tény: a kriminológia nincs egyedül az ilyen problémákkal. A sokkal egzaktabbnak tekintett tudományok képviselői is vitáznak egymással a legáltalánosabb fogalmakról (élet, tér, idő stb.). Még inkább így van ez az imponderábilák, a kevésbé mérhető jelenségek vizsgálata során. A társadalomtudományok körében még gyakrabban fordul elő, hogy már a kérdések megfogalmazásakor is gyökeresen eltérnek egymástól a különböző irányzatok, illetőleg azok képviselőinek nézetei. Ez a fajta „védőbeszéd” azonban nyilván nem győzi meg azokat, akik nem gondolják: fel kell menteni azt a tolvajt, aki arra hivatkozik, hogy mások is lopnak. Nem kell fölösleges tudományokat, intézményeket fenntartani csupán azért, mert másfajta kutatások is természetlennek bizonyultak.

Mindennek ellenére hibásnak, a kriminológia teljesítményei alapján pedig igazságtalannak érezném annak kimondását, hogy erre a tudományra nincs szükség. Való igaz, hogy a legnagyobb kérdésekre még nem kaptunk választ. Ebből azonban egyáltalán nem következik a kutatások teljes haszontalansága. Emlékeztetek arra, hogy az aranycsinálás mind a mai napig hiábavaló törekvés maradt, az arra irányuló erőfeszítések mégis jelentős tudással gazdagították az alkímia, majd a modern kémia ismeretanyagát. Nem kell tehát lebecsülni a kriminológiát, ha kudarcot vallott ugyan a mindent magyarázó tételek kidolgozásában és a panacea előállításában, de igen sok rész kérdésben nyújtott segítséget a büntető igazságszolgáltatás, továbbá a megelőzéssel foglalkozó intézmények számára. Vannak sikeres prevenciók kezdeményezések, továbbá olyan tanulságok is, amelyek a kriminalitás kezelésével foglalkozó intézmények működésének hatékonyságát segíthetik.

Eddig lényegében csak kerülgettük azt a tényezőt, amely az egyéb tudományokhoz képest inkább napirenden tartja a kriminológia létjogosultságának, hasznosságának ügyét. Arról van szó, hogy a filozófiai vagy akár a természetre irányuló kutatások zöme távolabb esik az emberek hétköznapjaitól. A bűnözés ezzel szemben állandóan jelen van az életünkben, legalább a média révén. A politikusok és a kriminalitás kezelésével foglalkozó intézmények képviselői is gyakran keltik azt a – hamis – látszatot, hogy a törvényszegések egyszerű megoldásokkal (például több rendőr szolgálatba állításával) vissza-

szoríthatók. Ebből az átlagember számára az a következtetés vonható le, hogy az élet- és vagyonbiztonság megfelelő szintű oltalmazása csupán elhatározás kérdése. Ha tehát a helyzet rosszabbodik, akkor a megfelelő döntések meghozatalában – illetőleg azok hiányában –, továbbá a rossz előkészítésben kell keresni az okokat. Innen már könnyű eljutni a kriminológiáig. Úgy is lehet fogalmazni, hogy tudományunknak a fokozott társadalmi-politikai érzékenység miatt is igazolnia kell szükségességét.

A bűnözés tudományának önfejlődése folyamán – bár a már említett körülményektől nem teljesen függetlenül – annak egyes képviselői is arra a következtetésre jutottak, hogy abba kell hagyni a meddő próbálkozásokat. A magukat „kritikai kriminológusoknak” nevező szerzők közül sokan elvetik a hagyományos vizsgált kérdéseket, ezek között még akár a bűnözés okainak feltárására irányuló vizsgálódásokat is. Mivel pedig ez a diszciplína alapproblémája, az eddigi működés lényegében kérdőjeleződik meg. A posztmodern kriminológiai felfogásban például a valóság nem valamiféle meghatározó szerepet betöltő igazságok feltárásával közelíthető meg. Ennek az irányzatnak az adja a kritikai, illetőleg radikális nézeteken is túlmutató sajátosságát, hogy az oksági összefüggések valóságot formáló erejét egyáltalában nem ismeri el, következésképpen a kriminológia egyik legfontosabb érdeklődési területét: az oktatást a posztmodernnek elutasítják mint szükségtelen és értelmetlen tevékenységet. Mivel azonban – némileg paradox módon – az irányzat képviselői többnyire mégis kriminológusnak tekintik magukat, a bűnözéssel valamilyen módon azért foglalkozniuk kell. A kiút az interakcionizmus, a fenomenológia felé nyílik meg, hiszen ott jórészt el lehet kerülni a tradicionális ok-okozati összefüggések problémáit. A posztmodern kriminológia egyik legjelentősebb kibontakozási területe ezért a nyelv, a jelentések világa.²

Személyes sorsán keresztül – öniróniától sem mentesen – írta le a bűnözés tudományához való viszonyát *Stanley Cohen*. A Marcuse-i „*represszív tolerancia*” kifejezést találta a leginkább alkalmasnak e sajátos kapcsolat bemutatására. Valójában arról van szó, hogy minél inkább megpróbált eltávolodni a kriminológiától, megkérdőjelezve még annak létjogosultságát is, annál inkább visszasodródott a megválaszolatlanul maradt problémákhoz. A hagyományos megközelítésekkel való szembeszállás, a kritika sikerességének arányában részesült ő maga, a hasonlóan gondolkodó kollégáival együtt egyre nagyobb

² Korinek L.: Bűnözési elméletek. Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2006, 207. o.

szakmai elismerésekben, beleértve a kriminológiai intézetek vezetésére való felkérést is.³ Olyasféle ellentmondás ez, amit Karinthy így írt le: a költő örült pénzeket keresett nyomoráról írt verseivel.

Azt lehet mondani – és ez Cohen pályafutását illetően is igaz –, hogy a kritikai irányzatok gazdagították a kriminológia tematikáját, de nem tudták abból száműzni a kutatókat és a megrendelőket is foglalkoztató legfontosabb kérdéseket: az okság és a megelőzés problematikáját. Nem is lehet, hiszen a társadalmi tapasztalatok alapján a büntető igazságszolgáltatási rendszer mégiscsak hatással van a kriminalitás alakulására, még akkor is, ha ez nem olyan mértékű és nem is mindig olyan irányú, mint amit a jogalkotók feltételeznek. Ha pedig ez így van, akkor az eredményességre törekvő közhatalom nem engedheti meg magának, hogy lemondjon a döntéseket megalapozó kutatások eredményeiről. Emellett természetesen a társadalom tagjait is érdeklik a magyarázatok, még akkor is, ha nem feltétlenül kinyilatkoztatásokat, hanem olykor egymással vitakozó érveket, véleményeket hallanak. Ez egy demokratikus társadalomban nem szokatlan dolog.

Amint arról szó volt, hiányoznak az átfogó kérdésekre általános választ adó elméletek. Ha valakik mégis vállalkoznak ilyen teória megalkotására, akkor hamar kiderül: nem teljes körű a magyarázó erő. Az utolsó jelentősebb próbálkozásnak Michael R. Gottfredson és Travis Hirschi munkája, *A General Theory of Crime* (A bűnözés általános elmélete) tekinthető, amelyben a szerzők alapvetően a csekély önkontrollra vezetik vissza a törvénszegő magatartást.⁴ Amint azonban a szerzőpáros gondolatait bíráló kutatók közül többen rámutattak: a kriminalitás egyes területein egyáltalában nem jellemző az említett hiányosság, bizonyos cselekményeket nagyfokú tudatossággal követnek el. Ezért a racionális döntések elméletének helyességét – bizonyos körre vonatkoztatva – nem lehet vitatni, az viszont nem egyeztethető össze Gottfredson és Hirschi tételeivel.⁵

A bűnözéssel foglalkozó tudomány fennmaradását és viszonylagos önállóságának megőrzését indokolja és valószínűsíti a nyitás más társadalomkutatók felé. A biztonsági elméletek és a kockázati társadalom jegyeinek tagadhatatlan jelenléte ellenére az a hétköznapi igazság, hogy az embereket elsősorban

³ Cohen, S.: *Against Criminology*. Transaction Books, New Brunswick, 1988, 8. o.

⁴ Gottfredson, M. R. – Hirschi, T.: *A General Theory of Crime*. Stanford University Press, Stanford, 1990

⁵ Korinek L.: i. m. 29–139. o.

és közvetlenül a tradicionális bűnözés tradicionális – tegyük hozzá, mind ez idáig megoldatlan – problémái foglalkoztatják. Ebből a megoldatlanságból akár a kriminológia több évszázados erőfeszítéseinek kudarcára is lehetne következtetni, egy ilyen elmarasztalás azonban igazságtalan volna. Ahogyan az orvostudomány nem felelős a betegségek létezéséért, sőt újabb kórok megjelenéséért, ugyanúgy nem róható fel a bűnözés kutatóinak a jelenség fennmaradása. Tekintve, hogy mindenki meg szokott halni, ez a sajnálatos körülmény még nem elegendő ok arra, hogy megszüntessük az egészségügyi kutatásokat mint eleve reménytelen vállalkozásokat. Való igaz – ha már az orvosi hasonlatot vettük –, hogy a kriminológiában az alapkérdések megítélésében csekélyebb az egyetértés, tény viszont az is, hogy itt ritkán van lehetőség a megállapítások közvetlen, kísérleti vagy tömeges alkalmazás révén történő igazolására. Egyes irányzatok és tudósok a kifejtettek szerint jelentős hatást gyakoroltak ugyan a jogalkotásra és a gyakorlatra, de tipikusan csak politikai szűrőn, az eredeti elképzeléseket többé vagy kevésbé átalakító mechanizmuson keresztül érvényesült hatásuk.

Elvitathatatlan a kriminalitás egyes területeire, jelenségeire vonatkozó számos olyan kutatási eredmény, amelyek gyakorlati – mindenekelőtt bűnmegelőzési – projekteket, valamint jogalkotási lépéseket alapoztak meg, és helyességüket a tapasztalat is igazolta. A rendszerváltozás utáni magyar kriminológia például sikereket könyvelhet el a büntetési alternatíva és a szankciók körének gazdagításában, a pártfogó felügyelet kiterjesztésében, valamint olyan új eljárási intézmények meghonosításában, mint például a sértett-elkövető közötti közvetítés. Hasonlóan elismerést érdemlő erőfeszítések jellemezték a családon belüli erőszak elleni küzdelmet. Fontos eredményként említhető az a tény is, hogy a magyar Alkotmánybíróság egyebek mellett tudományunk képviselőinek – közöttük csekélységemnek – az érveit is méltányolva törölte el a halálbüntetést. A 23/1990. (X. 31.) AB határozat indokolása szerint: *„Az Alkotmánybíróság figyelmet érdemlőnek tartja a kriminológia és a kriminálstatisztika számos ország tapasztalatain alapuló megállapítását, miszerint a halálbüntetés alkalmazása vagy eltörlése sem az összébűnözésre, sem a korábban halálbüntetéssel fenyegetett bűncselekmények elkövetésének gyakoriságára nincs bizonyíthatóan törvényszerű hatással.”* A példák még hosszan sorolhatók. Általánosságban elmondható, hogy a kriminológia tudománya hazánkban is képes olyan adatokat és elemzéseket szolgáltatni, amelyek megalapozhatják a bűnözés elleni fellépés kereteinek a javítását.

Más kérdés persze, hogy minderre mennyiben van igény. A politika felismeri-e a hosszabb távra szóló, tudományos felismeréseken nyugvó reformok szükségességét? Az említett néhány kérdésre vonatkozóan igenlő a válasz, más fontos területeken (például a rendőrség visszavezetése a civil közigazgatásba) azonban még nem sikerült érvényesíteni a kutatási eredményeket a gyakorlatban. Itt már nem a kriminológia önértékéről van szó, hanem arról, hogy a társadalom tud-e a felismert törvényszerűségek szerint cselekedni.

A tudomány társadalmi rendeltetésének meghatározása önmagában is fontos tudományos kérdés. *Marx* elégedetlenségének adott hangot, amikor a filozófusok különböző értelmezéseivel szemben a világ megváltoztatását szorgalmazta.⁶ Mások – például *Fichte* – egyenesen a tudósok feladatának tekintették a társadalom alakítását, befolyásolását a tudás átadása és személyes példamutatás útján.⁷

A tudásalapú társadalom kialakításának korszakában aligha vitatható a tudományok gyakorlati jelentősége, a szó legszorosabb értelmében vett alkalmazott kutatások szükségessége. Tárgya és annak társadalmi érzékenysége miatt különösen igaz ez a kriminológia tudományára⁸, amelyben a bűnmegelőzés kutatása alkalmazott kriminológiaként is felfogható.⁹

Ebben a megközelítésben különösen aggályos, ha a téma avatott szakembereinek azt kell megállapítaniuk, hogy „a gyakorlatban elszakadni látszanak egymástól a kriminológiai kutatások eredményei és az alkalmazott bűnmegelőzés”.¹⁰ Az éremnek két oldala van. Nyilvánvalóan vizsgálni kell, hogy van-e valódi igény a tudományosan igazolt tények és következtetések alkalmazására a mindennapi tevékenység oldaláról. Másrészt viszont a kriminológia tudománya és annak képviselői sem háríthatják el a felelősséget munkájuk termékeinek a gyakorlatba átültethető módon való közreadása, egyáltalában: a bűnmegelőzés és bűnüldözés valóságához igazodás terén. Nem elegendő tehát a kriminalitás kérdéseire jó válaszokat adni, alkalmazkodni is kell a megrendelő szükségleteihez és befogadóképességéhez.

⁶ Marx, K.: Tézisek Feuerbachról. In: Marx és Engels válogatott művei. Kossuth Kiadó, Budapest, 1977, 73. o.

⁷ Fichte, J. G.: Einige Vorlesungen über die Bestimmung des Gelehrten. In: Fichte, I. H. (Hrsg.): Johann Gottlieb Fichtes Sämtliche Werke. 6. Band, Veit, Berlin, 1845–46, 291–346. o.

⁸ Korinek L.: A kriminológia fogalma, helye a társadalomban és a bűnügyi tudományokban. Jura, 2002/2., 59–67. o.

⁹ Kerezsi K.: Közösség és bűnmegelőzés: közösségi bűnmegelőzés. Magyar Tudomány, 2001/9., 931. o.

¹⁰ Uo. 930. o.

Azt is meg kell jegyezni, hogy a kutatások eredményei alkalmasak lehetnek a társadalomban kialakult leegyszerűsítő, gyakran előítéletes, számos esetben téves értékelésen alapuló vélemények befolyásolására. A kriminológia ilyen értelemben felvilágosító, a közgondolkodást a realitások felé terelő tudományként fogható fel. Művelői ismerik a bűnözésre vonatkozó nézeteiket, érzékelik a közfelfogás és az igazolt tények közötti ellentmondást. Más kérdés, hogy az árnyaltabb magyarázatoknak az emberekhez való eljuttatása nem egyszerű, hiszen az abban meghatározó szerepet játszó médiának saját érdekei is vannak, ezért nem mindig lehetséges meggyőzni az esetenként a tömegtájékoztatás által is felkorbácsolt indulatok kifejezőit.¹¹ Ha azonban sikerül megtalálni a megfelelő fórumokat, akkor a kriminológia közvetlenül is hozzájárulhat a bűnözéstől való félelem, továbbá a szubjektív biztonság más összetevőinek kedvező irányba alakításához. Ebben az értelemben még a Marx és Fichte által támasztott követelményeknek is bizonyos mértékig eleget tud tenni tudományunk.

Megállapítható ugyanis, hogy az emberek kriminalitáshoz való viszonya kevésbé van összhangban a valóságos helyzettel. Magyarul: egyes társadalmi csoportok (például nők, idősek) jobban tartanak a támadásoktól, holott az őket kevésbé fenyegeti. Mások viszont (például fiatal férfiak) nem félnek „eléggé”, ezért gyakran a szükséges óvintézkedéseket is elmulasztják.¹² A kriminológia egyik feladata, hogy megpróbálja a valós helyzetet feltárni, az embereket a társadalmilag indokolt magatartásra ösztönözni (például arra, hogy bűncselekmény észlelése esetén tegyenek feljelentést).

Amint arról szó volt, a halálbüntetés eltörlésénél Magyarországon az Alkotmánybíróság figyelemmel volt a kriminológia megállapításaira. Tudjuk azonban, hogy a világ számos országában még mindig vannak kivégzések. Ebből adódóan továbbra is szükség van a jogalkotók reális tájékoztatására, ami értelemszerűen feltételezi az abolíció korábbi és újabb gyakorlatának vizsgálatát, értékelését.

Általánosságban is ki lehet jelteni, hogy a leegyszerűsítő, sokszor nem kellő ismereteken alapuló felfogások nem csupán az „utca emberét” jellemzik,

¹¹ Herz, A. – Kania, H.: *Everyday Perceptions of Crime*. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 10., no. 4., 2002, 276–285. o.; Kania, H.: *Kriminalitätsberichte und die Konstruktion von Kriminalitätswirklichkeit*. In: Walter, M. – Kania, H. – Albrecht H.-J.: *Alltagsvorstellung von Kriminalität*. Lit, Münster, 2004, 137–156. o.

¹² Korinek L.: *Félelem a bűnözéstől*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995

hanem igen gyakran megjelennek a politika, a törvényalkotás szintjén is. Ilyennek kell tekinteni például azt a vélekedést, amely szerint a veszélyes jelenségek ellen a büntetések szigorításával lehet hatékonyan védekezni. A kutatások ezt így nem igazolták vissza. A kriminológusoknak óvniuk kell a döntéshozókat az elhamarkodott következtetésektől, hiszen – ugyancsak tudományunk megállapítása szerint – a politika és a büntető igazságszolgáltatás nem megfelelő működése akár a bűnözés növekedésével is járhat.

Maga a kriminológia tudományának léte, témáinak kutathatósága jelzi egy adott ország valamilyen szintű demokratikus voltát. Emlékeztet, hogy a sztálini típusú diktatúrákban – így hazánkban is az ötvenes években – mint „burzsoá áltudományt” betiltották, vagy valamivel korábban a hitleri Németországban kriminálantropológiává sorvasztották. Az, hogy létezik kriminológia, persze nem jelenti automatikusan, hogy az adott állam szükségképp demokratikus jogállam is. Érdemi hatását ott tudja kifejteni, ahol empirikus tételeit engedik közzétenni, és azokat nem fogadja megütközés, ahol a társadalom ezek láttán szembe mer – és tud – nézni saját árnyoldalaival. Vagyis a kriminológia akkor teszi jól a dolgát, ha differenciáltabb gondolkodásra nevel, a társadalom tagjait megkísérli előítéleteinek felülvizsgálatára bírni, és liberálisabb, toleránsabb gondolkodásra indít.

A címben feltett kérdésre tehát egyértelműen az a válasz, hogy a bűnözés tudománya nem haszontalan. Az átfogó és általánosan elfogadott magyarázatok hiányából nem az következik, hogy be kell fejezni a kutatásokat, hanem éppen ennek az ellenkezője. Lehetséges persze az is, hogy a bűnözés nem egységes jelenség, ebben az esetben pedig nyilván nem is egyetlen okra vagy oksoportra vezethető vissza. A terrorista támadás és a gondatlan közúti veszélyeztetés között igen kevés azonosság állapítható meg. Közös a jogellenesség, ez azonban csupán mesterségesen létrehozott formális keret.

Miután a mondottak szerint van létjogosultsága a kriminológiának, a címben feltett kérdést célszerű úgy értelmezni: milyen területeken, milyen célok érdekében és milyen módon lehet támaszkodni annak tételeire, megállapításaira? Ilyen megközelítésben – ahogyan azt már érintettük – mindenekelőtt a hagyományos tematika, ebből következően pedig az alkalmazási kör jelentős szélesedését érdemes megemlíteni. Nem vitás, hogy a kriminálpolitikának támaszkodnia kell a tudomány eredményeire, ilyen módon a törvényhozás, valamint a büntető igazságszolgáltatás egészének alakítása és befolyásolása kapcsolatban áll a kutatásokkal. Hozzá kell tenni: nem csupán a bűncselekmények

tényállásának megfogalmazását és a jogalkalmazást illetően, hanem magának az intézményrendszernek az alakítását, működtetését magába foglalóan is. Sőt: ma már a lakosság is közvetlen fogyasztó, hiszen a bűnmegelőzési ajánlások, a feljelentési hajlandóságot előmozdító felvilágosítás révén a lehetséges vagy tényleges áldozatokhoz is szól a kriminológia. Ezzel összefüggésben arra is rá kell mutatni, hogy a vitathatatlan eredmények egyike éppen az, hogy a szűk értelemben vett oksági vizsgálódások kereteit túllépve ma már állandóan napirenden van a szubjektív biztonság kérdése, ezen belül pedig a bűnözéstől való félelem problematikája. Az is megállapítható, hogy a rettegés vagy akár csak a szorongás megszüntetésével, de legalább enyhítésével – amire van alap, hiszen közhelyszerű igazság, hogy azok félnek jobban, akik kevésbé vannak kitéve a kriminalitás veszélyeinek – az emberek általános közérzete is javítható, így az általános közállapotok szempontjából is pozitív lehet tudományunk szerepe.¹³ Ennek érdekében szükség volna a média megfelelő hozzáállására, ami nem mindig adott, hiszen a szenzációhajhászás érdekében gyakran éppen a tömegtájékoztatók kelti azokat a megalapozatlan félelmeket, amelyek azután akár maguk is kedvezőtlen hatással lehetnek a bűnözés alakulására.¹⁴

Ma az egyik legfontosabb alkalmazási terület a helyi közbiztonsági és bűnmegelőzési stratégiák megalapozása. Az emberek mindennapjaiban tapasztalt kriminalitás – és más hasonló problémák – kezelése egyre inkább a helyi bűnüldözés, a megelőzés pedig a települési és területi önkormányzatok feladatává válik. A prevenció kezdeményezések kidolgozása és a tervek megvalósítása szükségessé teszi olyan szakemberek bevonását, akik segíteni tudnak az elérhető célok kitzésében, a projektek megvalósításában, nem utolsósorban pedig az ellenőrzés, a mérési módszerek kialakításában. Ebből adódóan arra lehet számítani, hogy a már ma is elterjedt alkalmazott kutatások jelentősége növekedni fog.

A kriminológia eredményeinek felhasználása, a tudomány művelői véleményének megkérdése az egyes ágazatokat tekintve is fokozott jelentőségre tesz szert. Csupán példaképpen említek egy olyan területet, ahol ez a szempont sokáig nem érvényesült. A kutatások nyomán azonban világossá vált: nem kis jelentőségű problémáról van szó. Az épített környezet alakítására utalok. Tényként lehet megállapítani a lakásviszonyok és az áldozattá válás

¹³ Uo.

¹⁴ Wilson, J. Q. – Kelling, G. L.: Broken Windows. The Atlantic Monthly, vol. 249., no. 3., 1984, 29–38. o.

közötti összefüggés fennállását. Az elmagányosodás, a társadalmi kapcsolatok beszűkülése növeli a bűnözés általi veszélyeztetettséget, de – különösen az idősek esetében – a kriminalitástól való félelmet is. Egyes kutatások eredményei szerint akár hét-nyolcszoros is lehet a különbség például a toronyházak és a kisebb épületek mint színhelyek között, az utóbbiak javára.¹⁵ Az „átjáróházak” szerepét már nem is kell bővebben kifejteni. Mindebből az következik, hogy a tervezéskor célszerű elvégezni egy adott megoldás kriminológiai értékelését, mielőtt egyéb megfontolások alapján döntenek. Hasonló megállapítások tehetők a közvilágításra és számos egyéb olyan tényezőre, amelyek sokáig nem kapcsolódtak az egyszerű rendőri kérdésként kezelt közbiztonság ügyéhez.

A kifejtettek alapján egyértelműen kijelenthető: a kriminológia nem felesleges, nem haszontalan „köldöknézés”, hanem éppenséggel az egyre fontosabb értéké váló biztonság megőrzéséhez és megerősítéséhez nélkülözhetetlen tudomány. Eredményeinek alkalmazása a jogalkotás és jogalkalmazás minden területén nélkülözhetetlen, azon túlmenően ma már az emberek és közösségeik számára is közvetlenül hasznosítható ismeretek forrása. A kétségtelenül bekövetkezett kudarcok sem a kutatások feladását indokolják, hanem éppenséggel azt, hogy a tanulságok levonásával új irányokat, új megközelítéseket és új megoldásokat keressen a tudomány. A társadalmi gyakorlatnak nincs olyan területe, ahol legalább közvetve ne játszana szerepet a kriminológia tárgya. Az egyes szférák – így a tudomány – sajátosságait tiszteletben tartó párbeszéd javítja a társadalmi együttélés minőségét.

Erre jó a kriminológia!

Irodalom

Anderson, D. C. (1997): *The mystery of the falling crime rate.* The American Prospect, no. 32.

Cohen, S. (1988): *Against Criminology.* Transaction Books, New Brunswick

Fichte, J. G. (1845–46): *Einige Vorlesungen über die Bestimmung des Gelehrten.* In: Fichte, I. H. (Hrsg.) (1974): *Johann Gottlieb Fichtes Sämtliche Werke,* Veit, Berlin, 6. kötet

Gottfredson, M. R. – Hirschi, T. (1990): *A General Theory of Crime.* Stanford University Press, Stanford

¹⁵ Korinek L. (1995): i. m. 190–191. o.

Herz, A. – Kania, H. (2002): *Everyday Perceptions of Crime*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, vol. 10., no. 4.

Kania, H. (2004): *Kriminalitätsberichte und die Konstruktion von Kriminalitätswirklichkeit*. In: **Walter, M. – Kania, H. – Albrecht H.-J.:** Alltagsvorstellung von Kriminalität. Lit, Münster

Kerecsi K. (2001): *Közösség és bűnmegelőzés: közösségi bűnmegelőzés*. Magyar Tudomány, 9. szám

Korinek L. (1995): *Félelem a bűnözéstől*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Korinek L. (2002): *A kriminológia fogalma, helye a társadalomban és a bűnügyi tudományokban*. Jura, 2. szám

Korinek L. (2006): *Bűnözési elméletek*. Duna Palota és Kiadó, Budapest

Levitt, S. D. (2004): *Understanding Why Crime Fell in the 1990s: Four Factors that Explain the Decline and Six that Do Not*. Journal of Economic Perspectives, vol. 18., no. 1.

Marx, K. (1977): *Tézisek Feuerbachról*. In: Marx és Engels válogatott művei. Kossuth Kiadó, Budapest

Wilson, J. Q. – Kelling, G. L. (1984): *Broken Windows*. The Atlantic Monthly, vol. 249., no. 3.